

Meerjarenbeleidsplan

2023-2026

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	2
2. MISSIE, VISIE EN STRATEGIE	4
3. DE VERENIGING EN HAAR OMGEVING	6
4. DE PERIODE 2023 - 2026	12
4.1. ORGANISATIE	
BESTUUR	
PERSONEEL EN VRIJWILLIGERS	
4.2. VOORLICHTING , FONDSENWERVING, LEDEN EN ORGANISATIE	13
LANDSCHAPMUSEUM	
COMMUNICATIE	
FONDSENWERVING EN LEDEN	
4.3 PROJECTEN/PROGRAMMA'S	15
BELEIDSBEINVLOEDING-SLAG OM DE RUIMTE	
ADVIES	
ICOONLANDSCHAPPEN	
LANDSCHAPSHERSTEL	
PROGRAMMA MAASHEGGEN	
SOORTENBESCHERMING	
HET DIGITALE LANDSCHAPSARCHIEF	
GOUDEN MISPEL EN GOUDEN ZWALUW	
DAS&BOOM	
5. MEERJARENBEGROTING 2023 – 2026	23

1. INLEIDING

Voor u ligt het meerjarenbeleidsplan 2023-2026 van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap (VNC). Dit geeft inzicht in de ambities en inzet van middelen om onze doelstelling te verwezenlijken.

Het is daarmee een belangrijk richtinggevend document voor de organisatie en vormt de leidraad voor de organisatie als geheel en het management en bestuur in het bijzonder. Het geeft de kaders waarbinnen beslissingen genomen worden. Die kaders worden binnen de VNC helder vastgesteld en naar buiten gecommuniceerd.

De slag om de ruimte; de uitdaging voor komende jaren

De woningnood, de klimaatcrisis en de stikstofcrisis – het rijtje wordt niet korter, eerder langer. Hoe gaan we dat allemaal doen in ons nu al drukke, volle land, waar rust en ongerepte natuur nauwelijks nog te vinden zijn? Een miljoen woningen waarvoor in eigen land delfstoffen gewonnen moeten worden (zand, klei, grint en kalk), tienduizenden hectares zonneparken en windmolens, een Bossenstrategie en een Aanvalsplan Landschapselementen. Deze ruimtelijke opgaves zijn helaas verdeeld over meerdere ministeries en de druk om snel te handelen lijkt het te winnen van de zorgvuldigheid. De steeds alarmerender klimaatrapporten nopen tot haast en geven weinig ruimte voor nuancering. Een overkoepelende visie ontbreekt.

De ingrepen voor woningbouw, zonneparken en nieuw bos zullen bij elkaar een kleine 500.000 hectare ruimte in beslag nemen. Verkeerde keuzes gaan natuur en landschap bedreigen.

Wetende dat Nederland ruim twee miljoen hectare agrarisch terrein telt, betekent dat dat bij verkeerde keuzes bijna een kwart van het boerenland zal verdwijnen.

Dit raakt de kern van de missie van de VNC, en vormt de grote uitdaging voor komende jaren.

Als laatste is het goed om op te merken dat de VNC vanuit haar missie en visie een organisatie is en wil zijn met een flexibel vermogen om zich aan te passen op maatschappelijke en/of bestuurlijke ontwikkelingen. Dit betekent dat de organisatie zichzelf de ruimte geeft om beargumenteerd andere keuzes te maken dan uit de prioriteiten in dit meerjarenplan zouden voortrollen.

2. MISSIE, VISIE EN STRATEGIE

Missie Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

Vereniging Nederlands Cultuurlandschap (VNC) wil agrarische cultuurgeschiedenis zichtbaar houden in het landschap. Daarnaast wil zij ijveren voor een rijk geschakeerd cultuurlandschap in heel Nederland, uitdrukkelijk ook in de bebouwde omgeving. Een landschap van deze tijd, met respect voor het verleden en voor de mensen die daar nu werken, wonen en recreëren. Gezien de ecologische footprint die Nederland heeft in de wereld, zet de vereniging zich in om agrarische (voedsel)productie in onze vruchtbare delta te houden. Deze agrarische productielandschappen moeten ruimte bieden aan ook andere functies zoals cultuurhistorie, landschapsschoon, recreatie en biodiversiteit.

Visie 'Nederland weer mooi'

Nederland kent op een aanzienlijk gedeelte van haar grondgebied eeuwenoude agrarische cultuurgeschiedenis. De vereniging beoogt enerzijds een grootscheeps herstel van (traditionele) kavelgrenzen, de aanleg en het ontwerp van geheel nieuwe elementen in heel Nederland buiten de aangekochte natuurgebieden en streeft naar een vergroening van onze stedelijke leefomgeving.

De uitwerking van ons gedachtegoed is goed omschreven in de publicaties Nederland weer mooi, Deltaplan voor het landschap, de Das gereed, Natuur in de Straat en Mooi Europa.

Strategie

Voor de komende jaren zal nadrukkelijker dan voorheen gewerkt worden aan de opzet van meerjarige partnerschappen ten behoeve van fondsvorming en gezamenlijke uitvoering van landschapsherstelprojecten. Zowel binnen als buiten het Natuurnetwerk. Beoogde partners zijn terreinbeherende organisaties, gemeenten, agrarische natuurverenigingen en gebiedscollectieven.

De VNC opereert enerzijds administratief als een groenloket dat de back office verzorgt in contractvorming, contractbeheer, beheermanagement en facturering van uitvoeringswerk.

De VNC is anderzijds uitvoerend door inzet van onze eigen werkploeg en machines.

We zetten daarmee de trend door om zakelijker te opereren. De afgelopen jaren is het dikwijls voorgekomen dat we als adviseur of inspirator aangesproken worden op onze goededoelenstatus en betrokken worden bij (complexe) ruimtelijke ontwikkelingsprojecten, planvorming of denktanks, zonder dat daar een financiële vergoeding of opdracht tegenover staat.

Algemene belangenbehartiging en lobbyen voor cultuurlandschap en natuurbescherming blijven een belangrijk deel van onze activiteiten vormen. Dat kunnen we alleen maar doen als de bedrijfsvoering op orde is. Landschappelijk, financieel of sociaal. Stakeholder wordt of ben je door een lidmaatschap, donateurschap, als participant in crowdfundingprojecten, partner in uitvoering of partner in landschappelijk verantwoord ondernemen.

3. DE VERENIGING EN HAAR OMGEVING

Omgevingsanalyse

De omgevingsanalyse bestaat uit een deel algemene beschouwing waar we vandaan komen, wat we beogen en hoe het werkveld om ons heen verandert, met een weergave van actorvelden waarbinnen wij opereren. En tot slot een SWOT analyse.

Waar komen we vandaan en wat willen we?

Om te weten waar je heen wilt moet je weten waar je vandaan komt. Door onze activiteiten loopt het doen (bewerkstelligen) van een opknopbeurt van ons cultuurlandschap als een rode draad.

De VNC is de statutaire opvolger van vereniging Das&Boom. De ontwikkeling van het *Deltaplan voor het landschap* kwam voort uit de behoefte om de veelal defensieve scope van individuele soortenbescherming voor bijvoorbeeld das, korenwolf of zeggenkorfslak te verleggen naar een pro actieve aanpak die werkt aan bewustwording en actief herstel van het vestigingsklimaat van veel beschermde soorten in Nederland. Deze soorten zijn vaak verbonden aan oude natuurrijke agrarische cultuurlandschappen.

Het Deltaplan vraagt aandacht voor de aantasting van het Nederlandse cultuurlandschap en houdt een pleidooi om Nederland weer mooi te maken. Dat is in het belang van de economie en het welzijn van huidige en toekomstige generaties. Het plan legt nadruk op de aanleg en het behoud van landschapselementen binnen de karakteristieke agrarische cultuurlandschappen en op een verbetering van de toegankelijkheid van deze landschappen.

De aantasting van het oude cultuurlandschap is gebeurd op drie niveaus. Allereerst zijn veel landschapselementen simpelweg verdwenen. Ze zijn gekapt, in cultuur genomen of gedempt. Ten tweede is de samenhang tussen elementen verminderd. Landschapselementen vormen steeds minder een aaneengesloten netwerk. En ten slotte is de kwaliteit van de elementen zélf verslechterd. Er is op grote schaal sprake van zwaar achterstallig onderhoud waardoor elementen minder vitaal en minder gevarieerd zijn geworden.

Deze achteruitgang heeft zo zijn oorzaken. Drie oorzaken uit het verleden zijn belangrijk: ruilverkavelingen, intensief grondgebruik en veranderend grondgebruik. Tegenwoordig zijn de oorzaken het niet marktconform en duurzaam (kunnen/willen) betalen van landschapszorg en onvoldoende specifieke Europese maatregelen voor bescherming, bevordering en handhaving vanuit verdragen en richtlijnen.

Het benoemen van deze oorzaken is belangrijk omdat hiermee duidelijk wordt dat overheidssturing zowel ten grondslag ligt aan de vernieling van ons cultuurlandschap dan wel aan de wieg van het herstel kan staan.

Bij een planmatige aanpak van het landschapsherstel gaat bijzonder aandacht uit naar al die gebieden in Nederland die verbijzonderd zijn (geweest) in overheidsbeleidsstukken. Denk daarbij aan Belvédère gebieden, waardevolle cultuurlandschappen en nationale landschappen zoals Mergelland, Achterhoek, Twente, Friese Wouden, Groene Hart en Drentse beekdalen.

Hoe verandert de omgeving om ons heen?

Ons meerjarenplan 2023-2026 speelt in op verandering om ons heen. Daarvoor is het goed te reflecteren op hoe natuur- en landschapsbescherming is ingebed en welke uitdagingen voor ons liggen. In grote lijnen omvat de analyse met grote stappen de volgende gedachtegang.

Eeuwenlang waren natuur en landschap er gewoon. Er was genoeg en er waren geen grote bedreigingen. Na de industriële revolutie in de 19e eeuw verandert dit. De natuur en landschappelijk schoon komen onder druk te staan en worden een schaars goed. Rond 1900 ontstaan verschillende NGO's die de bescherming van natuurschoon ter harte nemen en Staatsbosbeheer krijgt in diezelfde tijd de nadrukkelijke taak om natuur en landschap van staatseigendommen te beschermen en te beheren. In de loop van de 20e eeuw ontstaat wettelijk instrumentarium om de natuur te beschermen (bijvoorbeeld de Boswet, de Jachtwet, de Natuurschoonwet en de Natuurbeschermingswet) en worden vanuit overheidswege het beheer van natuur en landschap ondersteund met subsidies.

Dat weegt echter niet op tegen de daarop volgende decennia waarin de landschappelijke stoffering van ons cultuurlandschap door top down en grootschalige ruilverkavelingen en landinrichtingen grotendeels wordt vernietigd. Het is in die tijd dat Das&Boom wordt opgericht en als eerste met een soortenbeschermingsplan komt om de das met succes te behoeden voor uitsterven.

In 1990 komt een kentering in de afbraak van natuurwaarden en wordt een belangrijke beslissing genomen voor de realisatie van een natuurnetwerk, een Ecologische Hoofdstructuur die bestaat uit bestaande natuurgebieden, een 200 tal kleine verbindingszones en een aangekleed cultuurlandschap met 100.000ha landschapselementen. Desalniettemin is het ook het moment waarop ecologie en economie van elkaar gescheiden worden en ons land ervoor kiest om beschermde natuur alleen te ontwikkelen in daarvoor aangewezen gebieden.

In het jaar 2000 stabiliseert de aantasting van natuur en wordt er fors aangekocht. Het aantal nieuwe landgoederen neemt toe en een ongekend aantal leden en donateurs steunen natuurbeschermingsorganisaties. Natuurboeren organiseren zich en weidevogels zitten in de lift. Het is ook een revival periode voor het particulier grondbezit. Het natuurbeleid zit in de lift met stevige subsidiestromen.

Grootschalige nieuwe natuurplannen zijn volop in uitvoering. Maar ook eco-technocratie doet haar intrede. Natuurdoeltypen, procesnatuur en top down inrichtingsplannen. En alhoewel er veel gepraat wordt over landschap is er nauwelijks geld beschikbaar.

Anno 2010 vind aantasting van natuur vooral plaats door infra- en milieucondities. De schaalvergroting in de landbouw zet stevig door en onder druk van bezuinigingen ontstaat concurrentie tussen traditionele terreinbeheerders, landschapsorganisaties en particulieren.

Staatssecretaris Bleker introduceert met zijn komst in 2010 ingrijpende veranderingen. Het rijk schaft het natuurbudget grotendeels af, nationale landschappen en nationale parken worden geschrapt. De zaag wordt rigoureuus in het natuurbeleid gezet, maar een volksoptand blijft uit. Een motie vanuit de tweede kamer zet de Nationale Parken terug op de agenda, maar zonder adequate financiering.

Het Lenteakkoord van 2012 draait de bezuiniging deels/ even terug van 75% naar 50%. En de norm van maximaal 3% begrotingstekort beperkt het toekomstig natuurbudget wat ook een stevige wissel trekt op daarmee samenhangende landschapsbudgetten. Het investeringsbudget landelijk gebied (ILG) 2007-2013 loopt af waarna door de overheid niet meer noemenswaardig wordt geïnvesteerd.

De harde werkelijkheid op dit moment is dat zoals voor iedere (zachte) sector: kosten omlaag, fuseren of samenwerken, ambities aanpassen, luisteren naar de klant/leden, inkomsten omhoog.

Dat betekent voor ons - om onderscheidend te blijven - doelmatigheid verder verhogen en aanpassen aan de nieuwe marktomstandigheden.

Wie zijn nu straks onze begunstigers die bereid zijn te betalen voor natuur en landschap? De babyboomers overlijden tussen nu en 2030, bestaande leden vergrijzen, het aantal begunstigers van natuur- en landschapsorganisaties daalt gestaag. Volgende generaties zijn armer, nieuwe begunstigers zijn zappers, stadsmensen en 20% is allochtoon. Mensen binden zich niet langdurig aan goede doelen, ze willen direct 'boter bij de vis'.

De budgetten voor landschapsontwikkeling worden vaak in een adem genoemd en gelijkgesteld met die van natuur. Maar door de desastreuze bezuinigingen op natuur zijn de uitgaven voor landschap vrijwel geheel verdwenen, behalve gedeeltelijke continuering van bestaande beheerscontracten.

Daarbij treedt een andere belangrijke ontwikkeling op als gevolg van decentralisatie en efficiency verbetering. Namelijk die van collectivisering. Publieke middelen die uitsluitend nog beschikbaar worden gesteld aan gecertificeerde of samenwerkende groepen van landeigenaren.

Op dit moment spelen een aantal ruimtelijke opgaves die voor een belangrijk deel het speelveld gaan bepalen. Een miljoen woningen moet worden gebouwd, de energietransitie zal voor tienduizenden hectares zonneparken en windmolens zorgen. Een Bossenstrategie en een Aanvalsplan Landschapselementen vragen om invulling. Steeds alarmerender klimaatrapporten nopen tot haast en geven weinig ruimte voor nuancering. Een overkoepelende visie ontbreekt.

Indien verkeerde keuzes worden gemaakt, zal een kwart van het agrarisch cultuurlandschap verdwijnen. Echter, sturing richting prikkelende alternatieven kan juist kansen bieden. Welke weg ingeslagen wordt zal de komende jaren bepalend zijn voor natuur en landschap.

Actorvelden

De omgeving waarin wij opereren bestaat uit de volgende actorvelden:

- Overheden en politiek;
- Maatschappelijke organisaties;
- Bedrijven (inclusief agrarische bedrijven);
- Kennisinstellingen;
- Intermediairs;
- Algemeen publiek;
- Media.

Onze doelgroepen en partners bevinden zich in één of meerdere van bovenstaande actorvelden. Samen vormen zij het netwerk waarin wij opereren.

Degene die ons benaderen zijn vaak personen of organisaties met een ruimtelijk ordenings- of natuurbeschermingsvraagstuk, projectpartners zoals medewerkers van gemeenten, collega organisaties of agrarische natuurverenigingen.

De mensen die wij benaderen zijn veelal reactief om vragen te beantwoorden of actief om lobby of invloed uit te oefenen en acquisitie te plegen.

SWOT analyse

Voor de komende periode bestaan de ambities van de VNC uit de verdere uitbreiding van de uitvoeringsactiviteiten voor landschapsontwikkeling en –beheer, en geven van adviezen met betrekking tot landschapsbeheer/herstel, en opstellen van landschapsvisies.

Vanuit haar missie en visie zal de VNC opereren als een organisatie met een flexibel vermogen om zich aan te passen op maatschappelijke en/of bestuurlijke ontwikkelingen.

Deze paragraaf geeft een overzicht van de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap.

Sterktes en Zwaktes (interne analyse):

- De VNC opereert slagvaardig: handen uit de mouwen, resultaatgericht, weinig bureaucratie, minimale overhead.
- de vereniging heeft een sterk boegbeeld als directeur, wat vertrouwen wekt en publiciteit en invitaties genereert.
- de VNC werkt samen met een grote diversiteit aan andere partijen. De VNC is daarin sterk met een verbindende en katalyserende rol.

De zwaktes:

- een geringe personele bezetting in samenhang met het hoge ambitieniveau van de vereniging.
- Er is snel sprake van een tekort aan financiering, die bovendien versnipperd is, om de doelstellingen te realiseren.
- de naamsbekendheid van Vereniging Nederlands Cultuurlandschap is soms een zwakte. De vereniging is voortgekomen uit Das&Boom, die wel een grotere naamsbekendheid genoot, mede door de vele conflicten en media-aandacht die het genereerde. Geen conflict betekent geen media-aandacht. VNC creëert minder opzienbarende conflictsituaties. Het is lastig om issues rondom landschap goed en/of opnieuw te agenderen.

Bedreigingen en kansen (externe analyse)

Kansen

- In het werkveld van de VNC lijkt de maatschappelijke en politieke bereidheid om landschap te agenderen, groeiende. Dit kan helpen om onze boodschap te verkondigen en breed maatschappelijk draagvlak te kweken.
- De ‘slag om de ruimte’; indien synergie ontstaat tussen de verschillende ruimtelijke opgaves, kan dit kansen bieden voor herstel van ons cultuurlandschap.

Bedreigingen

- De ruimtelijke opgaves voor de komende jaren kunnen, zoals hierboven benoemd, bij de juiste keuzes elkaar versterken en kansen bieden. Maar verkeerde keuzes zullen een grote bedreiging vormen. Een kwart van ons cultuurlandschap dreigt dan verloren te gaan.
- Het verleden heeft uitgewezen dat een maatschappelijke en politieke bereidheid om landschap te agenderen, snel om kan slaan naar een gebrek aan prioritering in landschap bij overheden en private partijen.

4. DE PERIODE 2023 -2026

Operationele doelen

Op basis van de missie, visie, statutaire doelstellingen, omgevings- en SWOT analyse zijn onderstaande inhoudelijke operationele doelen voor de periode 2023 – 2026 opgesteld.

4.1. ORGANISATIE

4.1.1 BESTUUR

Momenteel bestaat het bestuur van de VNC uit 6 leden. Het bestuur streeft ernaar om in de periode van 2023-2026 tot een stabiele minimale bezetting van 7 leden te komen. Voor enkele bestuursleden geldt in de periode 2023-2026 dat ze gedurende de statutair maximaal toegestane drie termijnen van drie jaar bestuurslid zijn geweest en zullen aftreden. Het bestuur zal zich tijdig buigen over de opvulling van de vacante posities.

4.1.2 PERSONEEL EN VRIJWILLIGERS

Voor de periode 2023-2026 voorzien we een lichte groei van de personele bezetting. De projectenportefeuille van de eigen groen-uitvoeringsploeg ondergaat al enkele jaren een gestage groei. Dit wordt eveneens voor de komende jaren voorzien, en het personeel zal overeenkomstig uitgebreid worden. De beleidsafdeling van de VNC behoeft extra menskracht en zal met 1 fte uitgebreid worden. Tevens zal jaarlijks bij de personeelslasten jaarlijks een inflatiecorrectie van 1,5% toegepast worden.

De VNC hanteert een vrijwilligersbeleid, waarbij het uitgangspunt is om het werken en omgaan met vrijwilligers verder te professionaliseren. Daardoor kan het aantal vrijwilligers de komende jaren groeien, met behoud van betrokkenheid en plezier in het werk, zowel bij de VNC-medewerker als de vrijwilliger, waardoor vrijwilligers daadwerkelijk het gevoel krijgen erkend en gewaardeerd te worden.

Voor de periode 2023-2026 zal actief versterking gezocht worden voor de vrijwilligersgroepen 'groenbeheer' en 'Gastheer/gastvrouw Landschapmuseum'.

SMART:

- *Aftreden bestuursleden / aantrekken nieuw bestuursleden, streven naar stabiele bezetting van 7 leden.*
- *Lichte groei personeelsbestand*
- *Aantrekken 10 nieuwe vrijwilligers t.b.v vervanging en uitbreiding vrijwilligersgroepen*

4.2. VOORLICHTING , FONDSENWERVING EN LEDEN

4.2.1 LANDSCHAPMUSEUM

- *Onderdeel van begrotingspost 'Voorlichting en educatie'*

Het Landschapmuseum van de VNC zal in de periode 2023-2026 elke woensdag en zondag geopend zijn van 10 uur tot 17 uur. Met de in 2022 geopende blijvende tentoonstelling over Huis Wylerberg is het aanbod uitgebreid en wordt een lichte groei van het bezoekersaantal verwacht.

4.2.2 COMMUNICATIE

- *Onderdeel van begrotingspost 'Voorlichting en educatie'*

Bij de uitvoeringen van de projecten en programma's zal elke mogelijkheid benut worden om deze VNC-activiteiten onder de aandacht te brengen van de diverse media. Actief zullen voor ieder project media-momenten gekozen worden, en aangeboden worden aan de meest geschikte mediakanalen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van verkregen beeldmateriaal uit het project 'Het digitale landschapsarchief' van de VNC.

De achterban van de VNC zal intensiever betrokken worden bij de behaalde resultaten van projecten. Dit kan enerzijds door frequenter digitale projectupdates richting leden te sturen. Anderzijds kan gedacht worden aan 'mee-doe-dagen' bij bepaalde projecten.

4.2.3 FONDSENWERVING EN LEDEN

- *Begrotingspost 'Eigen fondsenwerving'*

In de periode 2023-2026 zullen voor verschillende (lopende) projecten aanvragen gedaan worden bij fondsen/subsidieverstrekkers.

De komende jaren willen we interessanter worden voor onze bestaande leden en deze nadrukkelijker informeren en waar mogelijk betrekken bij onze activiteiten. Daarbij zal de inzet van sociale media geïntensiveerd worden, o.a. door publicatie van regelmatige vlogs. Behaalde successen zullen meer gedeeld worden, waardoor ook een juiste mindset wordt gecreëerd voor potentiële leden.

Jaarlijks worden drie financiële wervingsacties onder leden gepland.

Voor wat betreft het werven van leden hebben verschillende uitgevoerde testcases afgelopen jaren helaas de beperkte mogelijkheden laten zien voor een kleine organisatie als de VNC.

Grote campagnes zijn niet voor de VNC weggelegd. De VNC richt zich daarom op 'face to face' werving; nodigen, rondleiden en werven onder potentiële doelgroepen.

SMART:

- *Inzet op verdere groei bezoekers Landschapmuseum*
- *Creëren van minimaal 1 mediamoment per project/programma per jaar*

- *Creëren van minimaal 2 mediamomenten rondom de overkoepelende doelstelling van de VNC*
- *Jaarlijks financiële aanvragen voor projecten uitzetten bij 2 grotere fondsen en 4 kleinere fondsen.*
- *Jaarlijks drie financiële wervingsacties onder de leden/donateurs*
- *Leden behouden en voortzetting gerichte werving*
- *Optimalisatie inzet social media/regelmatige vlogs*

4.3 PROJECTEN/PROGRAMMA'S

4.3.1 BELEIDSBEINVLOEDING – DE SLAG OM DE RUIMTE

- *Onderdeel van begrotingspost 'Beleidsbeïnvloeding/advies'*

Allerwegen wordt onze resterende ruimte meervoudig geclaimd: een miljoen woningen waarvoor in eigen land delfstoffen gewonnen moeten worden (zand, klei, grint en kalk), tienduizenden hectares zonneparken en windmolens, een Bossenstrategie en een Aanvalsplan Landschapselementen. Meervoudig ruimtegebruik zou dus een oplossing kunnen bieden, maar de ruimtelijke opgaves zijn verdeeld over meerdere ministeries en de druk om snel te handelen lijkt het te winnen van de zorgvuldigheid. De vluchtelingencrisis en steeds alarmerender klimaatrapporten nopen tot haast en geven weinig ruimte voor nuancering. Een overkoepelende visie ontbreekt.

Verkeerde keuzes bedreigen natuur en landschap

Een lange traditie van ruimtelijke ordening in een dichtbevolkt land als het onze heeft de aantasting van waardevolle natuurgebieden en landschappen lang kunnen uitstellen. Ofschoon menig natuurgebied nu al wel aan één of meerdere kanten wordt afgegrensd door steden, drukke wegen of ontgrondingen. Alleen al de Veluwe wordt omringd door 32 steden en dorpen die, wanneer gekozen wordt de extra woningen gelijkmatig te verdelen over alle bestaande kernen, spoedig aan elkaar zullen groeien tot de Veluwe als geheel op slot gaat.

Ook de energietransitie is verdeeld over gemeentes die allemaal energie op moeten wekken met behulp van vooral wind en zon. Er is echter niet voor gekozen om parken te concentreren en meervoudig ruimtegebruik toe te passen – zoals bijvoorbeeld door voedselproductie onder zonnepanelen – waar wel succesvolle proeven van zijn.

Voor de aanleg van 37.000 hectare nieuw bos in de strijd tegen de opwarming van de aarde is geen grond aangekocht. Dus moeten al deze bomen aangeplant worden in reeds bestaande natuurterreinen waaronder vele waardevolle landgoederen en cultuurlandschappen. Mogelijk ten koste van de natuurwaarden die daar reeds aanwezig zijn.

Het lijkt een niet te ontwarren kluwen met weinig gunstige uitkomsten. Vooral het agrarisch cultuurlandschap zal de dupe worden. Maar ook natuurgebieden zullen de 'beschaving' tot aan de eerste bomen zien oprukken.

De ingrepen voor woningbouw, zonneparken en nieuw bos zullen bij elkaar een kleine 500.000 hectare ruimte in beslag nemen. Wetende dat Nederland ruim twee miljoen hectare agrarisch

terrein telt, betekent dat dat bij verkeerde keuzes bijna een kwart van het boerenland verdwijnt.

Oplossingen

Het kan anders, als de juiste keuzes worden gemaakt.

De bossenstrategie:

Het aanleggen van nieuwe bossen en het opknappen van landschappen kan vele baten opleveren:

- Het komt het woongenot en de gezondheid ten goede;
- Stikstof en fijnstof worden uit de lucht gefilterd;
- De biodiversiteit wordt vooruitgeholpen;
- Het draagt bij aan het dempen van de klimaatopwarming.

De woningbouwopgave

Indien de miljoen nieuwe woningen overal verspreid in het land worden 'aangeplakt' aan bestaande steden en kernen – zoals al veelvuldig gebeurt – zal er veel natuur en landschap verdwijnen. Bovendien verstopt daarmee de infrastructuur, wat ook weer aanpassingen vergt. Dit is te voorkomen door enkele nieuwe steden te bouwen op het water of in op te spuiten duinlandschappen in de Randstad, daar waar in het verleden te diep ontveend is. Ook dat levert vele voordelen op:

- Zo kan het beheer van het landschap worden betaald;
- Het Groene Hart wordt gered van verdere verdroging;
- De nieuwe steden kunnen zelfs bezienswaardigheden worden door de ligging op water of in nieuwe duinen of door strakke thematische keuzes in de bouwstijl.

De energietransitie

Deze moet niet – zoals nu – per gemeente worden ingevuld, met honderden door het land verspreide parkjes die nota bene regelmatig worden stilgelegd omdat het stroomnet het niet aankan. De energieopgave op enkele plekken concentreren is om verschillende redenen verstandiger:

- Zonneparken met 50% panelen en 50% nieuwe hoogwaardige natuur en landschapsontwikkeling kunnen nu nog laag kwalitatieve landschappen doen opleven;
- Meervoudig gebruik van zonneparken is mogelijk, bijvoorbeeld door groenteteelt onder de panelen;
- De parken in geconcentreerde gebieden aanwijzen helpt netbeheerders deze snel aan te sluiten op het netwerk.

Een openruimteheffing

Hier wordt onder verstaan dat voor iedere aantasting van de open ruimte een bedrag wordt afgeroomd waarmee het resterende landschap wordt verfraaid.

Dit zijn ook allemaal geen nieuwe plannen; alles is al een keer verteld, geadviseerd of gepubliceerd, echter versnipperd, ook in de tijd. Mogelijk heeft dit allemaal tot niets geleid omdat er niet de dwingende noodzaak was die er nu wel is. VNC zal de komende jaren inzetten op de samensmelting van ideeën en denkrichtingen, en bovenal trachten de uitweg wijzen uit de schijn tegenstrijdigheid.

Strategie

VNC zal zich mengen in de discussie en neemt geen genoegen met gemak en fantasieloos gerommel in de marge. De beperkte middelen en mankracht nopen de VNC om hier creatief in te sturen. Het vormen van coalities zal centraal staan. Het bundelen van krachten en middelen moet de basis vormen. Daarvoor is de VNC voornemens een natuurbeschermingsraad samen te stellen, waarbij samenwerking wordt gezocht met personen ipv organisaties, om trage bureaucratische processen te voorkomen. Wetenschappers, juristen en relevante influencers zullen benaderd worden om zitting te nemen in de raad.

Er is weinig zo erg als geen toekomst meer zien. Maar nog erger is het om wel een toekomst te zien, en die niet met beide handen aan te grijpen.

4.3.2 ADVIES

- *Onderdeel van begrotingspost 'Beleidsbeïnvloeding/advies'*

De VNC heeft de afgelopen jaren voor diverse organisatie/instanties/overheden (betaald) adviezen opgesteld met betrekking tot landschapsbeheer/herstel, en opstellen van landschapsvisies. Voor de periode 2023-2026 wil de VNC deze opdrachtenportefeuille verder uitbreiden. Op deze wijze kan de VNC enerzijds met het geven van deskundig advies op het gebied van landschapsontwikkeling en -behoud haar doelstellingen verder realiseren, en anderzijds worden extra inkomsten gegenereerd.

Een traject waar de VNC al enkele jaren bij betrokken is, en inzet op verdere continuering, is het Buijtenland van Rhoon. VNC maakt samen met het Louis Bolk Instituut, SOVON, Natuurbalans, Delphy en WUR deel uit van het consortium dat de gebiedscoöperatie de komende jaren adviseert en begeleidt bij de uitvoer van het streefbeeld. VNC zal zich daarbij voornamelijk concentreren op landschapselementen zoals hoogstamboomgaarden, heggen en erfbeplanting.

SMART

- *Continuering traject Buijtenland van Rhoon*
- *Inzet op behalen van minimaal 3 tot 5 betaalde adviesopdrachten per jaar.*

4.3.3 ICOONLANDSCHAPPEN

- *Onderdeel van begrotingspost 'Algemeen en overhead'*

Grote delen van onze soms duizenden jaren oude natuurrijke agrarische cultuurlandschappen zijn reeds verdwenen door ruilverkaveling, wegeaanleg, delfstofwinning en verstedelijking. Gelukkig zijn er ook gebieden die desondanks overeind zijn gebleven en hun cultuurlandschappelijke en -historische waarden hebben weten te behouden. Landschappen die vertellen hoe mooi, rijk en inspirerend ons land kan zijn, waar de geschiedenis nog zichtbaar is en waar wilde flora en fauna bewaard zijn gebleven. Gebieden die als zodanig een nationale voorbeeldfunctie hebben en van een onomstreden iconische waarde zijn voor het Nederlandse cultuurlandschap, oftewel: Icoonlandschappen.

De VNC gaat deze landschappen belonen met de waardering die zij verdienen. Een onderscheiding die een buitengewoon compliment geeft aan de bewoners van zo'n gebied en deze zodoende voorziet van een waardering met nationale uitstraling. Een erkenning waardoor iedereen in Nederland weet waar deze icoonwaardige cultuurlandschappen liggen. Nationale icoonlandschappen worden genomineerd en onderscheiden. Daarbij gaat het niet om geldbedragen, maar om de eer, de herkenbaarheid in cultuurlandschappelijk en cultuurhistorisch opzicht, en om de erkenning van hoge kwaliteit en gastvrijheid die bezoekers ervaren.

Jaarlijks zullen 1 tot 2 unieke gebieden de erkenning krijgen die ze als nationale icoonlandschappen voor heel Nederland op de kaart zullen zetten.

SMART

- *Doorontwikkeling verdere te nomineren locaties*
- *Jaarlijks 1 tot 2 te onderscheiden icoongebieden*

4.3.4 LANDSCHAPSHERSTEL

- *Begrotingspost 'Landschapsherstelprojecten'*

De afgelopen jaren heeft de vereniging fors geïnvesteerd in de professionalisering van de eigen groen-uitvoeringsploeg, zoals de aanschaf van machines, het betrekken van een nieuwe werkschuur, cursussen voor groenmedewerkers en een nieuw beheermanagementprogramma. De projectenportefeuille heeft de afgelopen jaren een gestage groei doorgemaakt. Doel is deze groei voort te zetten, d.m.v. consequente acquisitie en consistent kwaliteitswerk tegen een concurrerende prijs.

SMART

- *uitvoering van de lopende meerjarige uitvoeringsprojecten*
- *Onderhoud landschapselementen bij diverse terreinbeherende instanties*
- *Onderhoud voor het Collectief Deltaplan en gemeente(n) in de Maasheggen*
- *Uitvoering terreinbeheer Wylerberg en Duivelsberg;*
- *Regulier onderhoud van landschapselementen op landgoederen;*
- *Periodieke uitvoering van beheermaatregelen voorbeeldgebied Ooijpolder-Groesbeek.*

4.3.5 PROGRAMMA MAASHEGGEN

De monumentale Maasheggen vormen een focusgebied voor de VNC. Een diversiteit aan projecten van de VNC vinden hier plaats, en geven vorm aan het opknappen en behoud van dit unieke gebied.

Er is een intensief gebiedsproces gestart waarin voor de periode 2023-2026 verder gewerkt gaat worden o.a. aan het verder uitvoering geven van een nieuw meerjaren uitvoeringsprogramma voor de Noordelijke Maasvallei en een herijking van het Brabants Natuurnetwerk met meer flexibiliteit en mogelijkheden voor herstel van heggen.

De activiteiten voor het extra project Postcodeloterij en het collectief Deltaplan Landschap worden hieronder nader toegelicht.

Extra project postcodeloterij

- *Begrotingspost ‘Maasheggen Postcodeloterij’*

In 2016 heeft VNC een donatie ontvangen van de Nationale Postcodeloterij om ons oudste cultuurlandschap de Maasheggen te redden. VNC heeft het doel om de Maasheggen te beschermen, te herstellen en te ontwikkelen en hanteert met ondersteuning van het loterijgeld hiervoor verschillende strategieën. Zo is in 2018 een belangrijke pijler in de doelstellingen verwezenlijkt: het gebied heeft de status van UNESCO Man and Biosphere verkregen. Verder is in 2022 de laatste grondtransactie afgerond. VNC heeft nu verschillende strategische grondposities ingenomen in het gebied. Op deze wijze wordt een zo’n groot mogelijk oppervlak van Maasheggen hersteld, en duurzaam te beheerd. Het project is op twee projectonderdelen na afgerond: de komende 20 jaar zullen met de bijdrage van de Postcodeloterij de aangekochte gronden worden beheerd. Ook zal in 2023-2024 de publicatie van een maasheggenboek gereed komen.

SMART

- *Beheer aangekochte gronden*
- *Publicatie Maasheggenboek*

Collectief Deltaplan Landschap

- *Begrotingspost 'Collectief Deltaplan Landschap'*

In 2015 is als enige landelijke collectief naast de 39 regionale collectieven de Coöperatieve Vereniging Deltaplan Landschap U.A opgericht door Vereniging Nederlands Cultuurlandschap, Stichting Werkgroep Grauwe Kiekendief en het Louis Bolk Instituut.

Vanaf 2023 zal uitvoering gegeven worden aan de nieuwe regeling ANLB, welke duurt tot met 2028. De VNC verzorgt de overheadstaken en (deels) beheer voor het collectief. Er wordt voor het agrarisch natuurbeheer invulling gegeven aan het kwaliteitshandboek, contractvorming en contractbeheer en ecologische monitoring.

Eind 2021 is ook een nieuw project gestart: het pilot project BOER-EN-LAND-GOED, in het kader van de POP3 Regeling Pilots toekomstbestendige landbouw nieuw GLB, GLB Pilots toekomstbestendig boeren. Het collectief werkt hierin samen met Stichting Twickel. In dit project, dat loopt tot en met 2023, worden op de landgoederen van Twickel tientallen kilometers aan heggen, houtwallen en kruidenranden aangelegd.

SMART

- *voortzetting bestuur*
- *invulling geven aan kwaliteitshandboek*
- *uitvoering beheer onder contract staande 40.000 meter maasheggen.*
- *coördinatie contractvorming en contractbeheer, ecologische monitoring en audit*
- *inzet t.b.v. pilotproject met advies/overhead*

4.3.6 SOORTBESCHERMING

- *Onderdeel van begrotingsposten 'Beleidsbeïnvloeding/advies' en 'landschapsherstelprojecten'*

VNC gaat zich komende jaren meer inzetten op bescherming van specifieke bedreigde plant- en diersoorten in het cultuurlandschap. Afgelopen jaren heeft de VNC, in samenwerking met de provincie Gelderland, al enkele projecten gerealiseerd in de bescherming van o.a. de zeldzame eikenzandbij, en zeldzame wilde appel- en peersoorten.

De VNC gaat inzetten op verdere samenwerking met de provincie Gelderland, om deze projecten een vervolg te laten krijgen. Tevens zullen de mogelijkheden in andere provincies worden verkend.

SMART

- *follow-up uitgevoerde soortenbeschermingsplannen*
- *ontwikkeling nieuwe soortenbeschermingsplannen*

4.3.7 HET DIGITALE LANDSCHAPSARCHIEF

- *Onderdeel van begrotingspost 'Voorlichting en educatie'*

De VNC beschikt over een uitgebreid digitaal landschapsarchief, o.a. met beeld vanuit de Stichting Natuurbeelden/Beeld en Geluid, waarin de VNC heeft geparticipeerd.

De VNC legt regelmatig zelf bijzondere cultuurlandschappen vast. De VNC beschikt daarvoor over twee drones, waarmee bijzondere cultuurlandschappen door de seizoenen in beeld worden gebracht.

De komende jaren zal verder gewerkt worden aan het vullen van dit digitale landschapsarchief. Beelden worden ingezet voor diverse projecten van de VNC, zoals het Landschapmuseum, Icoonlandschappen, en social media.

SMART

- *Productie nieuw beeldmateriaal: jaarlijks vastleggen 10 verschillende cultuurlandschappen*
- *Inzet beelden t.b.v. social media en projecten van de VNC*

4.3.8 GOUDEN MISPEL EN GOUDEN ZWALUW

- *Onderdeel van begrotingspost 'Algemeen en overhead'*

De VNC reikt jaarlijks haar Gouden Mispel en Gouden Zwaluw uit. De Gouden Mispel als onderscheiding zal uitgereikt worden aan drie personen of organisaties die een uitzonderlijke of essentiële bijdrage hebben geleverd aan de bescherming of ontwikkeling van het Nederlands Cultuurlandschap.

De Gouden Zwaluw zal uitgereikt worden als stimuleringsprijs voor vergroening van steden.

SMART

- *Uitreiking Gouden Mispel jaarlijks in december*
- *Uitreiking Gouden Zwaluw jaarlijks in juni*

4.3.9 DAS&BOOM

- *Begrotingspost 'Das&Boom'*

Das&Boom voert diverse betaalde opdrachten uit voor (semi) overheden, adviesbureaus en particuliere organisaties. Zo zullen gegevens (dassenburchtlocaties en/of dassenslachtoffers) verstrekt worden, of advies gegeven worden.

Das&Boom is afgelopen jaren diverse malen ingeschakeld bij dassenverhuizingen. Das&Boom werkt alleen mee aan het verhuizen van dassenburchten als aan specifieke criteria wordt voldaan. Bij het adviseren bij inrichtingsplannen wordt door Das&Boom zoveel mogelijk gezocht naar synergievoordelen voor landschapsontwikkeling en kennisuitwisseling met de VNC. Het opvangcentrum van de Stichting Das&Boom zal zich, net als voorgaande jaren, met haar expertise en accommodatie in blijven zetten voor de revalidatie van gewonde dassen, het grootbrengen van verweesde dassen en het uitzetten van opgevangen en herstelde dieren.

SMART

- *Diverse adviesopdrachten*
- *Opvang hulpbehoevende dassen*

5. MEERJARENBEGROTING

Hieronder vindt u op hoofdlijnen een meerjarenbegroting voor de periode 2023 - 2026.

Jaarlijks zal op basis van de binnengehaalde opdrachten en verwachte inkomstenbronnen een begroting voor het aankomend jaar worden opgesteld. De bedragen hieronder zijn indicatief en geven slechts de richting aan van de verdeling van de uitgaven en inkomsten.

MEERJARENBEGROTING 2023-2026

Inkomsten	2023	2024	2025	2026
Bijdragen leden/donateurs	€ 145.000,00	€ 145.000,00	€ 145.000,00	€ 145.000,00
Algemene baten	€ 60.000,00	€ 60.000,00	€ 60.000,00	€ 60.000,00
Postcodeloterij	€ 500.000,00	€ 500.000,00	€ 500.000,00	€ 500.000,00
<i>projecten</i>				
Beleidsbeïnvloeding/advies	€ 80.000,00	€ 80.000,00	€ 80.000,00	€ 80.000,00
Landschapsherstelprojecten	€ 600.000,00	€ 650.000,00	€ 700.000,00	€ 750.000,00
Maasheggen Postcodeloterij	€ 75.000,00	€ 10.000,00	€ 10.000,00	€ 10.000,00
Collectief Deltaplan Landschap	€ 100.000,00	€ 45.000,00	€ 45.000,00	€ 45.000,00
Das&Boom	€ 75.000,00	€ 75.000,00	€ 75.000,00	€ 75.000,00
ambitie overig	€ 110.000,00	€ 180.000,00	€ 175.000,00	€ 175.000,00
totaal	1.745.000,00	1.745.000,00	1.790.000,00	1.840.000,00

Uitgaven	2023	2024	2025	2026
Personeelslasten	€ 940.000,00	€ 965.000,00	€ 985.000,00	€ 1.010.000,00
Algemeen en overhead	€ 250.000,00	€ 250.000,00	€ 250.000,00	€ 250.000,00
Voorlichting en educatie	€ 35.000,00	€ 35.000,00	€ 35.000,00	€ 35.000,00
Eigen fondsenwerving	€ 10.000,00	€ 10.000,00	€ 10.000,00	€ 10.000,00
<i>Projecten</i>				
beleidsbeïnvloeding/advies	€ 25.000,00	€ 25.000,00	€ 25.000,00	€ 25.000,00
Landschapsherstelprojecten	€ 400.000,00	€ 425.000,00	€ 450.000,00	€ 475.000,00
Maasheggen Postcodeloterij	€ 50.000,00			
Collectief Deltaplan Landschap	€ 5.000,00	€ 5.000,00	€ 5.000,00	€ 5.000,00
Das&Boom	€ 30.000,00	€ 30.000,00	€ 30.000,00	€ 30.000,00
totaal	1.745.000,00	1.745.000,00	1.790.000,00	1.840.000,00